

MUSIQA O'QITISH DARSLARIDA DIDAKTIK PRINSIPLAR

Rasulova Saida Sabirovna

QDPI Musiqa ta'limi kafedrası o'qtuvchisi +905502929

Annotatsiya

Ushbu maqolada musiqa tushunchasi, musiqa o'qitish darslarida didaktik prinsiplardan foydalanish to'g'risida ma'lumotlar keltirilgan.

Kalit so'zlar: musiqa, onglilik, ko'rgazmalilik, yosh avlod, musiqa tarbiyasi, didaktik.

Musiqa madaniy hayotimizda keng o'rin tutgan, inson shaxsiyatini rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadigan san'at turidir. Har bir insonni ma'naviy shakllanishida oilani, maktabni, jamiyatni ahamiyati katta. Chunki insonni insoniylik xususiyatlari jamiyatda tarkib topadi. Yosh avlodni kamolot sari yetaklashda tarbiyani ko'plab omillari qatori musiqa tarbiyasi alohida o'rin tutadi. Musiqa tarbiyasi nafosat tarbiyasining asosiy va murakkab qirralaridan biri bo'lib, insonni atrofdagi go'zal narsalarni to'g'ri idrok etishga va qadrlashga o'rgatadi.

Musiqa inson ruhiyatiga kuchli ta'sir ko'rsatish imkoniyatiga ega bo'lib, uni nafosat olemiga olib kirish va axloqiy g'oyaviy tarbiyalashni muhim vositasidir. Musiqa insonni yuksak did bilan qurollantiradi va unga ma'naviy ozuqa beradi. Maktabda musiqa o'qitishning asosiy maqsadi o'quvchilarda musiqa madaniyatini shakllantirish ulami zamon talabiga javob bera oladigan barkamol inson qilib voyaga yetkazish.

Musiqa darslarini o'qitishning asosiy vazifalari quyidagtlardan iborat:

- o'quvchilarni musiqa san'atiga bo'lgan qiziqishi va mehr-muhabbatini oshirish;
- musiqiy faoliyatlar jarayonida o'quvchilarni musiqiy qobiliyatlari musiqiy o'quvi, ovozi, diqqat-e'tibori va ijodkorlik his-tuyg'ularini o'stirish;
- musiqiy asarini badiiy-g'oyaviy mazmuni vositasida axloqiy estetik ruhda tarbiyalash;
- musiqa darslarida o'quvchilarni kasb-hunarga yo'naltirish, mehnatga muhabbat, Vatanga muhabbat, kattalarga hurmat tuyg'ularini shakllantirish.

Musiqa madaniyati darslari pedagogikaning didaktik nazariyasi va prinsiplari asosida tuziladi. Mazkur prinsiplar o'qtuvchi hamda o'quvchi tomonidan bajariladigan barcha ta'lim asoslari -dars mazmunini metodlari va darslarning tuzilishidagi asosiy talablar va uning yo'nalishlarini belgilab beradi. Musiqa madaniyati darslarining didaktik prinsiplari besh turdan iborat:

1. Musiqa ta'limi va tarbiyasida sistemalilik, ilmiylik va davomiilik prinsini.

<https://conferencea.org>

2. Darsda o'quvchilarning onglilik va aktivlik printsiplari.
3. Musiqa madaniyati darslarida ko'rgazma!ik printsiplari.
4. O'quv materiallarining bolalar biiim va malakalariga mosligi printsiplari.
5. Musiqa darslarida bilim va malakalarning mustaxkamligi printsiplari.

Mazkur printsiplar asosan, o'quv materiallarinrg qo'llash, musiqa darsini mazmunini va rejasini tuzish jarayonida qo'llanadi. Yuqoridagi, qayd etilgan umumdidaktik printsiplar bir - biri bilan uzviy bog'liq bo'lib, musiqa darsini davlat ta'lim standartiga muvofiq milliy xususiyatlarni hisobga olgan hoida, uzluksizligini va uzviyligini asos qilib musiqa faoliyatini izchilligini ta'minlaydi.

1. Musiqa ta'limi va tarbiyasida sistemalilik, ilmiylik va davomiilik printsiplari har bir darsda o'zining tuzilishi va mazmuni bilan ilmiy asosida tashkil topishi lozim. Musiqa haqidagi bilimlar doirasi, musiqa ta'limi va tarbiyasining asosiy omiimidir. Unda insoniyat yaratgan musiqaga oid qoidalar, xulosalar, umumlashgan musiqaviy tajribalar o'z aksini topgan. Ularni o'zlashtirish-musiqa amaliyoti yo'lida bilim va ko'nikmalar hosil qilish demakdir. Dars jarayonida o'quv materiallarini bolalarning bilim tajribasiga mosligi. Bolalar ovozinin rivojlanish qonuniyatlarini hisobga olish, nota qonuniyatlarini to'g'ri o'rgatish, bolalarning fikriy qobiliyatiga mos ravishda tahlil etish darsning ilmiylik printsiplarini tashkil etadi. Ilmiylikni, sistemaliksiz amalga oshirish qiyin. Darsning barcha o'quv faoliyati hamda keyingi darslarning o'zaro mantiqiy bog'lanishi sistemalik asosini tashkil etadi. Kuylash va tishlash uchun asarlarni bilim va malakadarajasiga ko'tarib, soddadan murakkabga, noma'lumdan ma'lumga qarab o'zlashtirib borish printsiplari muayyan tartibga mos bo'lib, sistemalilik demakdir. Darsning har bir faoliyati o'z navbatida, har bir darsning mantiqiy davomi bo'lib, pedagogik maqsadlari tobora amalga oshirishi davomiilik printsiplari demakdir.

2. Darsda o'quvchilarni onglilik va aktivligi printsiplari. Mazkur printsiplari didaktikaning etakchi printsiplari andir. Chunki, bilimni o'zlashtirish o'quvchining aqiiy faoliyatiga asos bo'lgan bilish jarayoniga bog'liqdir. Musiqa idroki kishining hayotiy tajribasini boyitadi, real voqealarni badiiy his etib, bilish, fikrlash qobiliyatini ustiradi. Mazkur malaka va ko'nikmaning shakllanishi bola onginin uzoq rivojlanish jarayonini talab etadi. Buning uchun, bolaning o'quv materiallarni ongli ravishda bilib o'zlashtirishi, bilim jarayonini aktivligini vujudga keltiradi. Ma'lum musiqa asarini kuylab yoki tinglab o'zlashtirish va undan badiiy - estetik, zavqlanib, idrok etishda, bolaning eng avvalo, aiqqat e'tiborini jalb eta bilish unda qiziqish uyg'ota bilish, onglilik va aktivlikni vujudga keltiradi.

Musiqani ongli idrok etish va navbatida badiiy ohang va mantiqiy jixatdan xotirada turg'un saqlanishni talab etadi. Musiqa dars larni da onglilik va aktivlik ayniqsa, vokal - xor malakalarini shakllantirilishi uchun zarurdir. Xor bo'lib qo'shiq kuylash, musiqa tinglash, musiqa savodi, faoliyatlarida ham, onglilik va aktivlik musiqa nazariy va amaliy jihatlarini to'g'ri bilish va

<https://conferencea.org>

o'zlashtirishni osonlashtiradi.

3. Musiqa darsida ko'rgazmalilik printsiplari.

Musiqa tarbiyasida musiqaning o'zi o'ziga ko'rgazmalilik vositadir. Chunki, u ko'z bilan emas, balki quloq bilan idrok etiladi. Musiqa tinglashda ham, asar tahlilida ham, ohang ko'rgazma sifatida ijro etib ko'rsatiladi. o'qituvchining o'zi, nutqi, ijrosi ham asosiy ko'rgazma bo'lib xizmat qiladi. Bundan tashqari, texnik vositalar, ko'rgazmalilik kartochkalar, grafik yozuvlar, rasmlar, nota yozuvlari ham, musiqa darsida ko'rgazma sifatida muhim rol o'ynaydi.

4. O'quv materiallarining bo'lar bilim va malakalariga mosligi printsiplari. Mazkur printsiplari, dasturda tanlab olingan o'quv materiallari va mazkur metodik materiallar asosida dars mazmunini tuzish jarayonida qo'llaniladi. Bunda har bir sinfning umumiy bilim va malaka darajasi hisobiga olinishi shart. Dastur asosida har bir sinfning bilim va malakalari hisobiga olingan holda, musiqa darsining yillar yillik kalendar - mavzuli rejasini tuziladi. Kalendar - mavzuli ish reja bir yilda ikki marta, o'quvchi larning yosh xususiyati, musiqiy o'quvi, yangi qo'shiqlar, musiqa tinglash uchun asarlar, musiqa savodidagi o'quv materiallari, dars faoliyatlariga qarab tuziladi.

5. Musiqa darslarida bilim va malakalarining mustahkamligi.

Mazkur printsiplarni amalga oshirishning eng asosiy sharti, yuqorida bayon etilgan to'rtta printsiplarga jiddiy amal qilishdan iboratdir.

Birinchidan bilim va malakalarning chuqurligi, mustahkamligi va hayotiylikini ta'minlash lozim, ya'ni mazkur asar va uning ijro uslubini, madaniy hayotimiz uchun zarur ekanligi haqida bolalarda ishonch hosil qilish lozim.

Ikkinchidan asarlarni tanlashda quyidagilarga amal qilish kerak:

- a) asarning bolalarni ma'naviy va axloqiy tarbiyasini uchun mosligi.
- b) musiqa ta'limining xususiyati.

v) sinfdagi barcha bolalarni mazkur asarga qiziqitirish olish va to'la o'zlashtirishga erishish.

Uchinchidan darsda olinadigan bilimlar doirasi va malakalarini amaliyotda takrorlash va mustahkamlash. Masalan: Qo'shiqlarni jumalarga bo'lib o'rgatish va keyingi darslarda mustahkamlab takrorlash.

To'rtinchidan musiqa darslarida har bir yangi bilim elementini dars faoliyatida to'liq o'zlashtiriladi va keyingi darslarda keng qo'llanilib, doimiy bilimga aylantiriladi.

Xulosa, qilib aytganda, pedagogikaning umumdidaktik printsiplari, musiqa madaniyati darslarida katta ahamiyatga ega bo'lib, musiqani hayot bilan bog'lashda muhim ahamiyat kasb etadi.

<https://conferencea.org>

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

- 1.I.A. Karimov "Yuksak ma'naviyat yengilm as kuch", - T.: "M
- 2.H.Nurmatov, N.Yo'ldosheva « O 'zbek xalq musiqasi ijadiyoti» o'quv qo'llanma. - T .: «G'ofur G'ulom» nashriyoti, 2007 y.
3. Каримова, Л. Н., Т. И. Политаева, and С. С. Расулова. "Проектирование образовательной среды вуза как условие формирования профессиональных компетенций студентов." Современный ученый 4 (2020): 122-129.
- 4.Sabirovna, Rasulova Saida. "PROBLEMS OF INCREASING PROFESSIONAL COMPETENCE IN SHAPING MUSIC TEACHERS." INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH ISSN: 2277-3630 Impact factor: 7.429 11.03 (2022): 84-89.
- 6.Rastmanesh, Reza, et al. "Aging in HIV: Can natural compounds beneficially affect its higher progression?." Functional Food Science 1.11 (2021): 82-85.
- 7.Sabirovna, Rasulova Saida. "Analysis Of The General State Of Music Education In A Secondary School." Eurasian Journal of Learning and Academic Teaching 1.1 (2021): 112-116.
- 8.Расулова, С. С. "МУЗЫКАЛЬНО-РИТМИЧЕСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ШКОЛЬНИКОВ В КОНТЕКСТЕ ШКОЛЬНОГО ОБУЧЕНИЯ." ТРАДИЦИИ И ИННОВАЦИИ В НАЦИОНАЛЬНЫХ СИСТЕМАХ ОБРАЗОВАНИЯ. 2021.
- 9.Marotta, F., et al. "Do we really need nutraceutical liver support." Experimental effectiveness, risks and proven clinical benefits. Open J Hepatol 3.1 (2021): 001-004.
- 10.Rasulova, Saida Sabirovna, and Orif Tursunovich Tillahojayev. "PECULIARITIES OF TRAINING MUSIC TEACHERS FOR INNOVATIVE EDUCATIONAL ACTIVITIES." Academic research in educational sciences 2.Special Issue 4 (2021): 14-17.
- 11.Marotta, Francesco, et al. "Liver protection: ancient empirical roots, marketing oversimplifications and novel molecular-biology-endowe compounds." Bioactive Compounds in Health and Disease 3.12 (2020): 251-255.